

Latvijas Kara muzeja
darbības un attīstības stratēģija
2015. - 2024.gadam

Rīga
2014

SATURS

Muzeja vēsture	3
Darbības pilnvarojums	3
Darbības virzieni	4
Prioritātes	5
Darbības virzieni, to mērķi un uzdevumi	6
Muzeja krājums	6
Pētniecība	9
Eksponēšana	11
Zinātniski izglītojošā darbība	14
Muzeja infrastruktūra	17

Latvijas Kara muzeja (LKM) darbības stratēģija 2015. - 2024.gadam izstrādāta, lai saskaņā ar Muzeju likuma 9.panta otrās daļas 5.punktu un Ministru kabineta (MK) 27.06.2006. noteikumiem Nr.532 „Muzeju akreditācijas noteikumi” pretendētu uz atkārtotās akreditācijas diviem termiņiem. Stratēģija iezīmē veicamos darbus katrā no muzeja pamatfunkcijām.

Muzeja vēsture

Kara muzejs dibināts Pirmā pasaules kara laikā 1916.gada 11.septembrī. Muzeja darbības mērķis bija materiālu vākšana par latviešu tautas vēsturi, Pirmo pasaules karu, latviešu strēlnieku pulkiem un to izmantošana zinātniskos, audzinošos un praktiskos nolūkos.

Pēc Latvijas valsts nodibināšanas Kara muzejs kļuva par Apsardzības ministrijas iestādi. Saskaņā ar 1930.gada 14.oktobra Likumu par kara muzeju tā uzdevums bija vākt, glabāt, izstādīt un popularizēt dažādus senatnes, kā arī jaunāko laiku kaujas un militāri kulturālās vērtības, kurām ir nozīme kara vēsturē un armijas un tautas audzināšanā. 1939.gada septembrī par Kara muzeja filiālēm kļuva Pulkveža Kalpaka bataljona muzejs „Airītēs” un Nāves salas muzejs.

1940.gada 1.augustā Kara muzejam apstiprināja valsts muzeja statusu. 1940.gada 23.septembrī tika uzsākta muzeja likvidācija, kas noslēdzās 1941.gada 15.janvārī. Kara muzeja krājumu nodeva Revolūcijas muzejam, bet 1941.gada jūlijā - Valsts vēsturiskajam muzejam.

LKM atjaunoja 1990.gada 15.jūnijā (Ministru padomes 11.06.1990. lēmums Nr.18). No 1993.gada LKM ir Aizsardzības ministrijas iestāde (Ministru padomes 21.12.1992. lēmums Nr.542).

MK 2004.gada 19.maijā izdeva rīkojumu Nr.320 „Par nekustamā īpašuma „Mangaļi” Jelgavas rajona Valgundes pagastā saglabāšanu valsts īpašumā” ar mērķi nodot to LKM muzeja izveidei. 2005.gadā tika izveidota muzeja teritoriāla struktūrvienība - **Ziemassvētku kauju muzejs (ZKM)**.

2007.gadā (MK 18.05.2005. rīkojums Nr.312 „Par nekustamā īpašuma „O.Kalpaka muzejs” Saldus rajona Zirņu pagastā saglabāšanu valsts īpašumā”) par LKM teritoriālo struktūrvienību kļuva Saldus muzeja filiāle **O.Kalpaka muzejs un piemiņas vieta „Airītes” (OKM-A)**.

No 2005. - 2013.gadam LKM bija valsts aģentūra.

Darbības pilnvarojums

LKM ir aizsardzības ministra pakļautības tiešās valsts pārvaldes iestāde. Aizsardzības ministrs muzeja pakļautību īsteno ar Aizsardzības ministrijas starpniecību. Muzejs darbojas saskaņā ar savu nolikumu – MK 18.12.2012. noteikumi Nr.891 „Latvijas Kara muzeja nolikums”. Muzeja darbības **mērķis** ir veicināt sabiedrības izglītošanu un attīstību, vācot, saglabājot, pētot, izstādot un popularizējot ar Latvijas militāro un politisko vēsturi saistītās garīgās un materiālās vērtības.

LKM **misija** ir veidot izpratni par karu vēsturi Latvijā, likt pārdomāt, analizēt un izvērtēt militārā faktora lomu Latvijas vēsturē un valsts pastāvēšanā, stiprināt pilsoņu nacionālo identitāti un veidot vienotu vēstures kolektīvo atmiņu, sekmēt sabiedrības izpratni par Latvijas militārās aizsardzības spēju nozīmi mūsdienās, veicināt sabiedrības saliedētību un valsts tradīciju uzturēšanu.

Latvijas Kara muzejs, reģ. Nr.90000020203, atrodas Rīgā, Smilšu ielā 20; tam ir divas teritoriālas struktūrvienības – nodaļas: Ziemassvētku kauju muzejs, Jelgavas novada Valgundes pagastā, un O.Kalpaka muzejs un piemiņas vieta „Airītes”, Saldus novada Zirņu pagastā.

LKM kā specializēta vēstures profila muzeja darbība ir saistīta ar aizsardzības un kultūras nozares politikas īstenošanu:

1. Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020.gadam (apstiprināts Saeimā 20.12.2012.), sadaļa „Cilvēka drošums”;
2. Valsts aizsardzības koncepcija (apstiprināta Saeimā 10.05.2012.), nostādne par pilsonisko apziņu un patriotismu kā būtiskiem faktoriem Latvijas drošības un valstiskuma stiprināšanai, un jaunatnes patriotisko audzināšanu un izglītošanu;
3. Nacionālo bruņoto spēku attīstības plāns 2012.-2024.gadam (apstiprināts ar MK 19.06.2012. rīkojumu Nr.270);
4. Kultūras politikas dokumenti:
 - MK 18.04.2006. rīkojums Nr.264 „Par ilgtermiņa politikas pamatnostādņem „Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.-2015.gadam. Nacionāla valsts””;
 - MK 20.10.2011. rīkojums Nr.542 „Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.-2018.gadam”;
 - MK 29.07.2014. rīkojums Nr.401 „Par kultūrpolitikas pamatnostādņem 2014.-2020.gadam „Radošā Latvija””.

Darbības virzieni

LKM kā publiska vēstures atmiņas institūcija realizē Muzeju likumā noteiktās muzeju funkcijas: muzeja krājuma veidošana un saglabāšana, vēstures un krājuma pētniecība, sabiedrības izglītošana. Muzeja darba virzieni funkciju īstenošanā ir pastāvīgi un savstarpēji mijiedarbīgi.

1. **Muzeja krājums** - krāt, dokumentēt un saglabāt Latvijas militārās un politiskās vēstures materiālo mantojumu un ar to saistīto informāciju.
2. **Pētniecība** - pētīt un interpretēt militāro un politisko vēsturi un tās materiālo mantojumu, publiskot pētījumus un attīstīt jaunus muzeja piedāvājumus.
3. **Eksponēšana** - uzturēt un attīstīt muzeja pamatekspozīcijas un īslaicīgās izstādes kā galveno muzeja komunikācijas formu ar sabiedrību.
4. **Zinātniski izglītojošais darbs** – veidot aktīvu dialogu ar sabiedrību, izplatot krājuma un pētniecības darbā gūtās zināšanas, atziņas un pieredzi.
5. **Muzeja infrastruktūra** – uzturēt un uzlabot muzeja būves, iekārtas un sistēmas, lai nodrošinātu Nacionālā muzeja krājuma un vēstures pieminekļu saglabāšanu, kā arī pilnveidotu pakalpojumu sniegšanu sabiedrībai.

Prioritātes

1. Nodrošināt apstākļus visu muzeja pamatfunkciju veikšanai, uzturēt muzeja un tā teritoriālo nodaļu - muzeju pieejamību esošajā līmenī un pilnveidot muzeja piedāvājumu.
2. Sagatavot un realizēt Latvijas vēstures notikumu 100 gadu atceres projektus muzejā:
 - Pirmais pasaules karš un latviešu strēlnieki,
 - Latvijas valsts dibināšana un Atbrīvošanas cīņas,
 - piedalīties kopprojektos.
3. Turpināt 1940.-1989.gadā savāktā krājuma zinātnisko apstrādi, sagatavot piedāvājumu eksponātu apmaiņai.
4. Sagatavot muzeja krājuma krātuvju modernizācijas programmu un uzsākt tās realizāciju.
5. Veikt ekspozīcijas par Latvijas valsts aizsardzības sistēmas atjaunošanu un NBS izveidi zinātnisko izstrādi un iekārtošanu.

DARBĪBAS VIRZIENI TO MĒRĶI UN UZDEVUMI

Muzeja krājums

1. Esošās situācijas apraksts

LKM krājuma kopumu veido pēc Kara muzeja atjaunošanas vāktais krājums, no Revolūcijas muzeja un sešām tā filiālēm pārņemtais krājums un no Latvijas Nacionālā vēstures muzeja atgūtā Kara muzeja ieroču un stikla foto plašu kolekcija. LKM darbībai būtiskās priekšmetu, dokumentu un foto kolekcijas par Pirmo pasaules karu un latviešu strēlniekiem, Atbrīvošanas cīņām un Latvijas armiju 1918.-1940.gadā atgūšana joprojām ir aktuāla.

Veikts liels darbs pie agrāk vāktās Revolūcijas muzeja krājuma daļas padziļinātas apstrādes un tā izmantojamības palielināšanas. Patlaban apstrādāti 30,5%. Apstrādes laikā tiek identificēti tie krājuma priekšmeti, kuri neatbilst LKM krājuma politikai. 2008.gadā LKM nodeva Latvijas Nacionālajam mākslas muzejam mākslinieka G.Kluča mākslas darbu kolekciju.

Ievērojami ir aktivizēta materiālo liecību vākšana par aizsardzības nozares atjaunošanu, kā arī iespēju robežās tiek komplektēti lietiskie materiāli par mūsdienu aizsardzības spēkiem.

Krājuma saglabāšanas jomā muzejs ir attīstījis iepriekšējā stratēģijā minētos restaurācijas virzienus - izveidota tekstīliju restaurācijas darbnīca, restaurācijas darbam piesaistīti profesionāļi, uzlaboti atsevišķu kolekciju glabāšanas apstākļi krātuvēs.

2. Darbības virziena mērķis

Veidot un uzturēt LKM krājumu kā vispusīgu un nozīmīgu vēsturisko liecību krātuvī par Latvijas militāro un politisko vēsturi pasaules vēstures kontekstā. Veidot krājuma bāzi pārējo muzeja funkciju izpildei.

3. Uzdevumi darbības virziena īstenošanai

3.1. Krājuma komplektēšana un uzskaitē

Muzeja krājuma papildināšana notiks atbilstoši muzeja misijai, darbības mērķiem un krājuma politikai. Tiks turpināta materiālu vākšana par mūsdienu aizsardzības nozari, kā arī izvērtēta iespēja muzejiski dokumentēt mūsdienu kara novirzienu – informatīvi psiholoģisko karu.

Tiks uzsākta 20.gs. 30.gadu lauku saimniecību raksturojošu darba rīku un priekšmetu kolekcijas veidošana, kā arī materiālu vākšana par tūrisma kustību „Apceļo dzimto zemi” ar mērķi pēc O.Kalpaka muzeja saimniecības ēkas renovācijas izveidot ekspozīciju par „Airītēm” kā lauku saimniecību un tūristu mītni.

Pakāpeniski jāveic pāreja no tipogrāfiski iespiestām kolekciju reģistrācijas grāmatām uz digitāliem kolekciju reģistriem.

Tiks turpināta agrāk vāktā Revolūcijas muzeja krājuma zinātniskā apstrādes uzlabošana, jāuzsāk tā bijušo filiāļu krājuma izvērtēšanas un izņemšanas procedūra.

Krājuma uzskaitē notiek saskaņā ar MK 21.11.2006. noteikumiem Nr.956 „Noteikumi par Nacionālo muzeju krājumu” un LKM 02.01.2013. noteikumiem Nr.3 „Noteikumi par Latvijas Kara muzeja krājumu”.

3.2. Krājuma finansiālā novērtēšana

Tiks turpināta krājuma priekšmetu finansiālās vērtības noteikšana (sākta 2010.gadā). To veiks Krājuma komisija saskaņā ar MK 15.12.2009. noteikumiem Nr.1486 „Kārtība, kādā budžeta iestādes kārtu grāmatvedības uzskaiti”, MK 21.11.2006. noteikumiem Nr.956 „Noteikumi par Nacionālo muzeju krājumu” un LKM 02.01.2013. noteikumiem Nr.3 „Noteikumi par Latvijas Kara muzeja krājumu”. Vērtēti tiks visi jaunieguvumi un vienlaicīgi ar krājuma kolekciju pārbaudēm - arī attiecīgās kolekcijas materiāli. LKM visa pamatkrājuma novērtēšanu varētu veikt 14 gados.

3.3. Krājuma saglabāšana

Uzdevums ietver kompleksu darbību, lai nodrošinātu ilglaicīgu vēstures mantojuma saglabāšanu un glabāšanas apstākļu tuvināšanu MK 21.11.2006. noteikumos Nr.956 „Noteikumi par Nacionālo muzeju krājumu” izvirzītajām prasībām.

Jaunieguvumiem un inficētajiem materiāliem tiks veikta priekšmetu preventīvā apstrāde un konservācija. Restaurācijas līmenī notiks metāla, auduma, ādas, koka un papīra priekšmetu apstrāde. Restaurācijas darbā prioritāra būs eksponātu sagatavošana eksponēšanai un apdraudēto priekšmetu restaurācija.

Krājuma glabāšanas telpu rekonstrukcijas plāns tiks izstrādāts pēc 2014.gadā veiktās muzeja ēkas tehniskās apsekošanas, remonta un restaurācijas / renovācijas darbu rekomendāciju saņemšanas. Krātuvju programmā kā prioritāte būs tekstiliju un mākslas kolekciju glabāšanas apstākļu uzlabošana un optimizēšana, restaurācijas jomā - metāla restaurācijas darbnīcas izveide.

Turpināsim krājuma esības pārbaudes.

3.4. Neeksponētā krājuma pieejamība

Tiks nodrošināta krājuma kartotēku pieejamība muzejā un izvēlēto materiālu izmantošana atbilstoši muzeja maksas pakalpojumu nosacījumiem. Kolekciju priekšmeti tiks publicēti Nacionālā muzeju krājuma kopkataloga interneta vietnē; prioritāra būs ar autortiesībām neapgrūtinātu kolekciju priekšmetu un to attēlu ievietošana.

Lai veicinātu sabiedrības izpratni par priekšmetu vēsturisko vērtību un iesaistītu sabiedrību vēstures liecību saglabāšanā un valsts kolekciju veidošanā, muzeja interneta vietnē tiks ievietota aktuāla informācija par kolekcijas priekšmetiem, kolekcijām un muzeja jaunieguvumiem.

4. Krājuma darba rezultāti

Muzeja darbības virziena uzdevumu skaitliskās vērtības prognozes balstās uz iepriekšējo gadu izpildes vidējiem rādītājiem. Tās var mainīties, jo šo virzienu ietekmē gan sabiedrība kā krājuma veidotāja, gan attiecīgā gada citu darbības virzienu aktualitātes. Skaitliskās vērtības tiks precizētas ikgadējos darba plānos un budžeta stratēģiju kontekstā.

<i>Rezultāts</i>	<i>Rādītāji</i>	<i>Skaitliskās vērtības, gadi</i>					
		2011	2012	2013	2015-2017 ik gadu	2018-2019 ik gadu	2020-2024 ik gadu
3.1. pieaudzis Latvijas militārās un politiskās vēstures liecību (artefaktu) skaits	Jauniegūtās un reģistrētās krājuma vienības	3531	2278	2715	vid. 2500	vid. 2300	vid. 2000
3.2. fiksēta muzeja krājuma priekšmetu kā valsts aktīva nosacīta vērtība	Novērtētās krājuma vienības	27750	11899	22846	17000	17000	17000
3.3. nodrošināta nacionālā muzeja krājuma ilglaicīga saglabāšana un izmantošana	Konservēto un restaurēto priekšmetu skaits	355	281	515	400	400	400
	Pārbaudītās krājuma vienības	16844	29262	32923	15000*	15000*	15000*
3.4. palielināta muzeja krājuma pieejamība sabiedrībai	Kopkatalogā ievadīto priekšmetu skaits	3725	2939	2643	3000	3000	3000

MK 21.11.2006. noteikumi Nr.956 „Noteikumi par Nacionālo muzeju krājumu” nosaka muzeja krājuma apjomam atbilstošu pārbaudīto krājuma vienību skaitu gadā.

Pētniecība

1. Esošās situācijas apraksts

LKM ir vienīgais muzejs Latvijā, kurš mērķtiecīgi un sistemātiski nodarbojas ar Latvijas militārās un politiskās vēstures lietišķo un akadēmisko pētniecību. Muzejs sadarbojas arī ar citām vēstures pētniecības institūcijām. LKM ir Starptautiskās militārās vēstures un ieroču muzeju asociācijas (ICOMAM) biedrs un piedalās asociācijas rīkotajās konferencēs.

Pētniecības darbs notiek četros virzienos – vēsturiskā mantojuma pētniecība, militārās un politiskās vēstures izpēte, ekspozīciju un izstāžu projektu izstrāde, muzeja pedagoģisko programmu veidošana.

Vēsturiskā mantojuma pētniecība sekmīgāka ir foto, ieroču, faleristikas, filokartijas un kartogrāfijas kolekcijām. Pieaugot krājuma uzskaites dokumentēšanas procedūrām, Krājuma nodaļai trūka kapacitātes tās pārziņā esošo lietisko priekšmetu kolekciju padziļinātai izpētei. Tas kavēja arī mērķtiecīgu kolekciju papildināšanu. Lai to novērstu, tika paplašināts kolekciju kuratoru loks, pētniecisko nodaļu darbiniekiem deleģējot atsevišķu krājuma kolekciju vai priekšmetu grupu zinātnisko apstrādi.

Kopš 2000.gada LKM izdod rakstu krājumu, kurā publisko gan akadēmiskos, gan lietišķos pētījumus. Muzejs regulāri rīko zinātniskās konferences.

Izglītības programmu izstrādes procesā tiek iesaistīti skolu pedagogi.

2. Darbības virziena mērķis

Uzturēt un attīstīt militārās un politiskās vēstures domu Latvijā, sniegt sabiedrībai kompetentu viedokli par vēstures norisēm un problēmām, palielināt kolekciju vēsturisko un intelektuālo vērtību un to izmantojamību komunikācijā, sagatavot zinātniski un metodiski pamatotas izglītojošās programmas.

3. Uzdevumi darbības virziena īstenošanai

3.1. Militārās un politiskās vēstures pētniecība

Pētniecisko nodaļu darbs būs vērsts uz profilam atbilstošā vēstures perioda izpēti, izmantojot LKM krājumu un arhīvus. LKM organizēs zinātniskās konferences, kā arī piedalīsies citu Latvijas institūciju un ārvalstīs rīkotajās konferencēs. Prioritāri būs pētījumi, kas saistīti ar valstij nozīmīgu vēstures notikumu atceri. Pētnieciskā darba rezultāti tiks publicēti LKM zinātnisko rakstu krājumā, kā arī publiskoti interneta vidē. Lai muzeja rakstu krājumu padarītu pieejamu plašākam interesentu lokam, tā raksti jātulko angļu valodā.

Muzejs piedalīsies pētnieciskajos kopprojektos, kā arī izmantos publicēšanas iespējas citos izdevumos.

3.2. Materiālā mantojuma izpēte

Tiks turpināta 20.gs. 40.-80.gados komplektētās foto un dokumentu kolekcijas materiālu zinātniskā apstrāde, lai celtu to kā vēstures avotu vērtību. Padziļināta izpēte tiks veikta lietisko priekšmetu kolekcijām – karogi un vimpeli, formas tērpi, tehnikas modeļi. Tiks sagatavotas publikācijas par muzeja krājuma kolekcijām.

Jāveic Revolūcijas muzeja bijušo filiāļu krājuma materiālu muzejiskās un zinātniskās vērtības noteikšana.

3.3. Pamatekspozīciju un izstāžu projektu izstrāde

Tiks izstrādātas koncepcijas un zinātniskie plāni divu pamatekspozīciju atjaunošanai: 1) Latvija Pirmajā pasaules karā, 2) Latvijas valsts dibināšana un Atbrīvošanas cīņas.

Tiks turpināta Latvijas valsts aizsardzības sistēmas atjaunošanas un NBS izveides izpēte ar mērķi izstrādāt koncepciju un zinātnisko plānu jaunai pamatekspozīcijas sadaļai.

ZKM veiks izpēti un sagatavos materiālus par fortifikācijas elementu „blokhauzs” brīvdabas ekspozīcijas paplašināšanai.

Muzejs veidos izstādes. Paredzētas šādas izstādes: LKM 100-gade; Latviešu strēlnieku bataljoniem - 100; 20.gs. latviešu karavīru dzīves stāsti; Otrais pasaules karš foto dokumentos; ZKM – Latviešu strēlnieku lielākās kaujas 1915.-1917.g.; OKM-A - Par pulkveža O.Kalpaka savienību un kalpakiešiem.

3.4. Izglītojošo programmu izstrāde

Programmas tiks izstrādātas, orientējoties uz skolēnu mērķauditoriju, kā arī mūžizglītības segmentā. Tās saturiski tiks veidotas kā palīgs skolu mācību programmu tēmu apguvei un vēstures materiālā mantojuma nozīmes skaidrošanai. Programmu sagatavošana notiks arī uz jauno izstāžu bāzes.

4. Pētniecības darba rezultāti

Prognozētie kvantitatīvie rādītāji un izpildes gads var mainīties, jo uzdevumu kapacitāte kopējā muzeja darbībā ir atkarīga no pieprasījuma, kā arī no attiecīgā perioda plānošanas nosacījumiem un aktualitātēm.

Rezultāts	Rādītāji	Skaitliskās vērtības, gads									
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
3.1. Latvijas militārās vēstures padziļināta izpēte un tās rezultātu publiskošana	Izdoto zinātnisko rakstu krājumu skaits	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Organizēto konferenču, semināru skaits	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2
3.2. Krājuma satura un informācijas dziļuma pilnveide	Aprakstu skaits informācijas nesējos	2500	3000	3000	3000	4000	4000	5000	5000	5000	5000
3.3.1. Izstrādāta tēmas koncepcija un zinātniskais plāns	Pamatekspozīciju skaits	2		1			1		1		
3.3.2. Sagatavots izstādes plāns un dizaina koncepts	Izstāžu skaits	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1
3.4. Sagatavotas jaunas izglītojošās nodarbības	Izglītojošo nodarbību skaits	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Eksponēšana

1. Esošās situācijas apraksts

LKM galvenā ekspozīcija Rīgā stāsta par vispārējo Latvijas militāro vēsturi no 9.gs. līdz 20.gs. Tā tapusi laikā no 1995. - 2011.gadam. 1995.gadā atklātās pirmās pamatekspozīcijas par Pirmo pasaules karu un latviešu strēlniekiem eksponēšanas iekārtas tagad ir fiziski nolietotas, slikti funkcionē un vietām pat nav izmantojamas.

Otra vecākā ekspozīcija par Latvijas valsts nodibināšanu un Atbrīvošanas cīņām atklāta 1999.gadā. Ekspozīcija ir statiska, jo tolaik muzejam nebija pieejamas digitālās tehnoloģijas. Kopš ekspozīcijas atklāšanas muzejs ir ieguvis daudzus vērtīgus eksponātus, kas var pilnīgāk atklāt pirmo Latvijas armijas vienību cīņu par neatkarību. Ir plašāka iespēja izmantot modernās tehnoloģijas, kā arī attīstījušās muzeju darbinieku prasmes tās izmantot.

Muzeja teritoriālo struktūrvienību ekspozīcijas ataino Latvijas militārajā vēsturē nozīmīgus notikumus to norišu vietās.

Ziemassvētku kauju muzejs, kas atspoguļo latviešu strēlnieku cīņas Rīgas frontē 1915.-1917.g., atrodas bijušo cīņu vietā Jelgavas novada Valgundes pagasta „Mangaļos”. Tā ir kompleksa ekspozīcija, kuru veido iekštelpu ekspozīcija un brīvdabas ekspozīcijas. Fortifikāciju ekspozīcija celta 2006.gadā.

O.Kalpaka muzejs un piemiņas vieta „Airītes” Saldus novada Zirņu pagastā ir jaunākā muzeja ekspozīcija. Tā atklāta 2013.gadā. Ekspozīcija stāsta par Latvijas nacionālo bruņoto vienību pirmo komandieri pulkvedi O. Kalpaku un Atbrīvošanas cīņām Kurzemē 1919.gadā. „Airīšu” kompleksa projekts pilnībā nav realizēts.

Izstāžu darbību LKM attīstījis divos virzienos. Muzejs ik gadu iekārto lielāka apjoma krājuma izstādes, tematiskas planšetizstādes un atsevišķu kolekciju izstādes. Otrs darbības virziens ir citu institūciju sagatavoto izstāžu, kuras atbilst LKM darbības mērķiem, eksponēšana muzejā.

Muzeju ekspozīciju apmeklējums ir bezmaksas. LKM ekspozīcijas ir atvērtas septiņas dienas nedēļā. Muzeja galvenās ekspozīcijas zāles atsevišķos gadījumos tiek slēgtas. Tas saistīts ar ekspozīcijas apjomu, zāļu izvietojumu un nepietiekamajiem cilvēkresursiem darbinieku slimības vai atvaļinājumu laikā.

2. Darbības virziena mērķis

Uzturēt un pilnveidot muzeja pamatekspozīcijas – galveno muzeja komunikācijas formu ar sabiedrību – muzeja misijas un mērķu sasniegšanai. Veidot tematiskas un kolekciju izstādes, lai popularizētu vēstures mantojumu kā izziņas avotu.

Nodrošināt muzeja ekspozīciju plašu publisku pieejamību, lai sniegtu sabiedrībai zināšanas, rosinātu izziņu un veidotu izpratni par Latvijas vēsturi un militārā faktora lomu tajā, latviešu karavīriem dažādos vēstures periodos un mūsdienu aizsardzības nozari.

3. Uzdevumi darbības virziena īstenošanai

3.1. Ekspozīciju pieejamības nodrošināšana apmeklētājiem

Saglabāt bezmaksas ieeju visās ekspozīcijās, lai maksimāli stimulētu informācijas par Latvijas vēsturi militāro konfliktu kontekstā, valstiskuma un aizsardzības attīstību nodošanu sabiedrībai un muzeja pakalpojuma pieejamību visām sociālajām grupām.

Saglabāt LKM ekspozīcijas Rīgā pieejamību apmeklētājiem esošajā kārtībā un apjomā: ik dienu ziemas periodā (novembris - marts) no plkst. 10:00 – 17:00 un vasaras periodā (aprīlis - oktobris) no plkst. 10:00 – 18:00; teritoriālās struktūrvienībās ik dienu no plkst. 10:00 – 17:00.

Izvērtēt apmeklētāju plūsmu OKM-A un ZKM sezonas un kalendāra ietvaros, lai rastu optimāli labāko risinājumu muzeja pieejamības un darba likumdošanas saskaņošanai.

3.2. Muzeja pamatekspozīciju atjaunošana

LKM jāveic pamatekspozīcijas divu sadaļu - 1) Pirmais pasaules karš un latviešu strēlnieki, 2) Latvijas valsts dibināšana un Atbrīvošanas cīņas - iekārtošana. Ekspozīciju atklāšana būtu 100-gades piemiņas pasākumu sastāvdaļa.

Pamatekspozīcija jāpapildina ar jaunu sadaļu par Latvijas valsts aizsardzības sistēmas atjaunošanu un NBS izveidi.

OKM-A jāizveido ekspozīcijas sadaļa par O.Kalpaka piemiņas saglabāšanu 20.gs. 20.-30.gados un sabiedrības iesaistīšanos piemiņas vietas un muzeja atjaunošanā 20.gs. 80.-90.gados.

ZKM brīvdabas ekspozīcija jāpapildina ar fortifikācijas būvi - „blokhauzu”.

3.3. Izstādes

Muzeja sagatavotās krājuma izstādes (skat. virziena Pētniecība 3.3.punktu) tiks iekārtotas muzeja izstāžu zālē, kā arī OKM-A.

Atsevišķiem atceres pasākumiem tiks veidotas mobilas izstādes. Izstāžu skaits un tematika tiks koriģēta atbilstoši aktualitātēm un precizēta ikgadējos plānos. Izstādes tiks eksponētas arī ārpus muzeja.

Tiks izvērtēta to izstāžu, kuras sagatavojušas citas institūcijas vai personas, atbilstība muzeja profilam un darbības mērķiem.

4. Darbības rezultāti

Pamatekspozīciju iekārtošanas laiks tiks precizēts budžeta plānošanas ietvaros atbilstoši attiecīgajā periodā aktuālajiem plānošanas nosacījumiem.

Muzejs stratēģiski plāno 1 lielāka apjoma krājuma izstādi, kura tiks eksponēta 1-2 gadus. Mazāka apjoma aktuālas tematikas izstādes tiks plānotas ikgadējos darba plānos.

Rezultāts	Rādītāji	Skaitliskās vērtības, gads									
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
3.1.1. LKM – nodrošināta zinātniski korektas un tēlainas informācijas par valsts vēsturi izplatīšana	dienu / stundu skaits	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670
	atvērtas ekspozīcijas zāles	12	10	11	10	11	11	11	11	10	11
3.1.2. ZKM – nodrošināta zinātniskas un tēlainas informācijas par latviešu strēlnieku cīņām 1.pasaules karā izplatīšana	pieejamības dienu / stundu skaits	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670
	regulārajā darba laikā										
3.1.3. OKM-A – nodrošināta zinātniskas un tēlainas informācijas par armijas lomu valsts neatkarības nosargāšanā izplatīšana	pieejamības dienu / stundu skaits	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670	350 2670
3.2. Aktualizēta sabiedrības interese par vēstures mantojumu	atjaunoto ekspozīciju skaits		1		1		1		1		1
3.3. Padziļināta informācija par Latvijas vēsturi un tās materiālo mantojumu	iekārtoto izstāžu skaits	2	2	1	2	1	1	1	1	1	1

Zinātniski izglītojošā darbība

1. Esošās situācijas apraksts

Kopš 2005.gada muzeja ekspozīciju apmeklējums ir bez maksas. Pārējie muzeja sniegtie pakalpojumi - ekskursijas, speciālās programmas, krājuma izmantošana - ir par maksu. 2004.gadā muzeju kopumā apmeklēja 40 020, 2005.gadā - 57 789 interesenti. Pēdējos piecos gados kopējais muzeju apmeklētāju skaits svārstījies no 76 307 (2009.g.) līdz 134 658 (2011.g.).

ZKM ir kļuvis par vienu no populārākajiem tūrisma objektiem Jelgavas novadā. 2011.g. to apmeklēja 10 282, 2012.g. - 9130, 2013.g. - 10 964 interesenti.

OKM-A 2011.g. apmeklēja 2236; 2012.g. - 1972; 2013.g. - 3250 interesenti. 2013.gadā tika atklāta jauna ekspozīcija; 2014.gadā mainījās muzeja darbinieki. Muzejs ir sācis intensīvu darbu izglītojošo nodarbību izveidē, kā arī ir piesaistījis projekta naudu to realizācijai.

Apmeklētāju viedokļa izzināšanai muzejam ir digitālā viesu grāmata. Tās dati liecina, ka 56% apmeklētāji ir no Latvijas. Ārvalstu apmeklētāji pārsvarā bijuši no Vācijas, Krievijas un Spānijas. Galvenajā ekspozīcijā apmeklētājiem ir pieejami ceļveži angļu valodā, ZKM - angļu un vācu valodā. OKM-A ir uzsākta audiogidu ieviešana angļu un vācu valodā. Muzejs nodrošina ekskursiju gidu pakalpojumus latviešu, angļu un krievu valodā. Lai nodrošinātu apmeklētājiem sniegtās informācijas patiesumu, tūristu grupu gidu muzeja ekspozīcijā atļauts vadīt ekskursijas tikai ar muzeja saskaņojumu. Organizēti muzeju apmeklē skolēnu grupas, NBS karavīri, NATO un citu valstu armiju karavīri, jaunsargi.

Ir izveidojusies laba sadarbība ar izglītības nozari un vēstures skolotājiem, muzeja sagatavotās izglītojošās programmas ir pieprasītas. Galvenajā ēkā ir divas telpas, kuras tiek izmantotas kā nodarbību vietas; lielākajām grupām nodarbības notiek konferenču zālē. ZKM un OKM-A nodarbības notiek gan telpās, gan brīvdabas ekspozīcijās. Tiek praktizētas arī ekskursijas uz kauju vietām.

Muzejā notiek dažāda rakstura pasākumi. Piemiņas un atceres pasākumi, kurus rīko muzejs, ir paredzēti plašai auditorijai. Sadarbībā ar AM, NBS un Nacionālo aizsardzības akadēmiju tiek rīkoti pasākumi šaurākām interešu grupām. Muzejs sadarbojas arī ar nevalstiskajām paramilitārajām un militāro veterānu organizācijām.

Pieprasīts ir arī muzeja konsultatīvais darbs. Tās ir individuālas konsultācijas par vēsturi, personām un krājumu, kā arī palīdzība radošajiem projektiem.

Muzejs komunikācijai un izglītojošām aktivitātēm izmanto tīmekli - muzeja digitālo vietni *www.karamuzejs.lv*, kura ir atjaunota 2014.gadā, kā arī sociālos tīklus *draugiem.lv*, *facebook.com*, *twitter.com*. Muzejs ir iesaistījies arī slēpņošanas kustībā.

2. Darbības virziena mērķis

Uzturēt un attīstīt aktīvu dialogu ar sabiedrību, izplatot zināšanas par Latvijas vēsturi un tās materiālo mantojumu, valstiskām tradīcijām. Veidot pozitīva, sabiedrībai pieejama un atvērta muzeja tēlu.

3. Uzdevumi darbības virziena īstenošanai

3.1. Apmeklētāju apkalpošana ekspozīcijās

Pārsvārā muzeju apmeklē individuālie apmeklētāji, no kuriem daļa ir ārvalstu viesi. Ārvalstu apmeklētājiem informācija ekspozīcijās nākotnē būs pieejama angļu valodā. Informācijas sniegšanai svešvalodās tiks attīstīta jauno informācijas tehnoloģiju pielietošana. To ieviešana notiks vienlaikus ar jauno pamatekspozīciju iekārtošanu. Muzejs nodrošinās pārskata un tematisko ekskursiju vadību latviešu, angļu un krievu valodā. Tiks attīstīts piedāvājums interesentiem - speciālas ekskursijas pa kauju vietām.

Viena no galvenajām organizēto ekskursiju auditorijām ir skolēni. Šīs mērķauditorijas piesaistei un mācību ekskursiju sagatavošanai LKM sadarbosies ar izglītības institūcijām, vēstures skolotājiem.

Tiks sagatavoti un izdoti dažādi informatīvie bukleti par muzejiem, kā arī izveidots digitālais informācijas panelis. Jāturpina un jāpaplašina muzeja digitālās vietnes un sociālo tīklu izmantošana pakalpojumu un informācijas sniegšanai.

3.2. Izglītības programmas un publiskie pasākumi

Muzejpedagoģiskās programmas skolēniem būs vērstas uz muzeja krājuma izmantošanu un tematiski saistītas ar skolu mācību programmām. Jaunas izglītojošās nodarbības tiks veidotas arī uz izstāžu bāzes. Lai to sekmētu, izstāžu izstrādes darba grupās tiks iesaistīti izglītības programmu veidotāji. Jāturpina projekts „Muzeja diena reģiona skolā” un materiālu sagatavošana Latvijas diasporām ārzemēs. Jāizstrādā koncepcija interaktīvajai vēstures telpai bērniem.

Ziemassvētku kauju muzejs un *O.Kalpaka muzejs*, izmantojot vides faktoru, attīstīs fiziski aktīvas izglītojošas programmas.

Mūzizglītības segmentā tiks veidoti pasākumi vēstures notikumu un personību piemiņai, aizsardzības nozares popularizēšanai, kā arī sociālās integritātes veicināšanai.

Muzejs sadarbosies ar Aizsardzības ministriju, NBS, jaunsargiem, Brāļu kapu komiteju, vietējo iedzīvotāju apvienībām un institūcijām, veidojot kopējus piemiņas un patriotiskos pasākumus, kā arī iesaistot tos vēsturiskās vides sakopšanā.

LKM sadarbosies un atbalstīs nevalstiskās organizācijas, kurās apvienojušies Otrā pasaules kara dalībnieki, nacionālie partizāni, atvaļinātās militārpersonas, politiski represētie, organizējot nacionālo identitāti un sociālo integrāciju veicinošus pasākumus.

3.3. Konsultatīvā un populārzinātniskā darbība

LKM nodrošinās tiešu un nepastarpinātu kontaktu starp apmeklētāju, kurš vēlas saņemt individuālu konsultāciju par vēstures tēmām vai priekšmetiem, un muzeja speciālistiem.

Tiks attīstīta konsultāciju sniegšana, izmantojot sociālās platformas. Muzejs sniegs konsultatīvu atbalstu citām kultūras institūcijām un radošiem projektiem.

Vēstures popularizēšanai tiks izmantotas publicēšanās iespējas plašsaziņas līdzekļos - presē, radio, TV. Palielinoties muzeja jaunās digitālās vietnes iespējām, muzeja izglītojošā darbība notiks arī šajā vidē, līdz ar to mājas lapas apmeklētāji ir uzskatāmi par muzeja neklātienas apmeklētājiem.

4. Izglītojošā darba rezultāti

Muzeja kā publiskas iestādes darbība notiek mijiedarbībā ar sabiedrību, kā arī to ietekmē demogrāfiskie, ekonomiskie un sociālie faktori. Rādītāju skaitliskās vērtības tiks precizētas ikgadējos plānos.

Rezultāts	Rādītāji	Skaitliskās vērtības, gadi			
		2011	2012	2013	2015 -2024 vidēji
3.1. Latvijas vēsturiskās piederzes un mantojuma popularizēšana	Apmeklētāju skaits	134 658	116 651	124 557	100 000-130 000
	Vadīto ekskursiju skaits	435	391	446	350
3.2. Padziļinātas izpratnes par vēsturi veidošana	Izglītojošo programmu norišu skaits	167	162	268	170
	Publisko pasākumu skaits	45	68	47	45
3.3. Sabiedrības izziņas un radošo procesu veicināšana	Izmantoto krājuma priekšmetu skaits	6 525	5 353	3107	Pēc pieprasījuma
	Sniegtās konsultācijas	665	631	628	Pēc pieprasījuma

Muzeja infrastruktūra

1. Esošās situācijas apraksts

Ir veikts liels darbs muzeju publiskās infrastruktūras uzlabošanai. LKM galvenajā ēkā darbojas suvenīru veikals un kafejnīca. Lielākā daļa muzeja zāļu ir pieejamas apmeklētājiem ar kustību traucējumiem, ir izbūvēta invalīdu tualete ar higiēnas stūrīti maziem bērniem. ZKM izbūvēts auto stāvlaukums.

Galvenajā ēkā ir iekārtota jauna drošības un ugunsdrošības sistēma, Pulvertornī nomainīti logi un rekonstruēta apsildes sistēma. Ir problēma ar ventilācijas sistēmu, kas ir novecojusi un veic tikai gaisa apmaiņu telpās bez dzesēšanas. Tās ekspluatācija ir dārga un mazefektīva, karstās vasaras dienās nenodrošina labvēlīgu temperatūras režīmu ekspozīciju zālēs un darba telpās.

Krājuma saglabāšanas jomā ir izveidota un aprīkota šaujamo ieroču krātuve un iespieddarbu kolekcijas krātuve. Izveidota tekstīliju un kombinēto materiālu restaurācijas darbnīca. Nav izdevies iekārtot atsevišķu metāla restaurācijas darbnīcu.

OKM-A infrastruktūra veidota atbilstoši renovācijas projektam, kā arī izveidots ugunsdzēsības dīķis. Lai samazinātu izdevumus par teritorijas uzturēšanu, daļa teritorijas ir iznomāta lauksaimnieciskai darbībai, kas vienlaicīgi veido pievilcīgu muzeja apkārtējo vidi.

2014.gadā ir noslēgts līgums par muzeja ēkas Smilšu ielā 20 tehnisko apsekošanu, vēsturisko izpēti, arhitektoniski māksliniecisko inventarizāciju un kultūrvēsturisko novērtējumu restaurācijas/ renovācijas rekomendāciju izstrādei.

2. Darbības virziena mērķis

Uzlabot apmeklētāju apkalpošanu, saglabāt kultūrvēsturisko vidi, nodrošināt muzeja krājuma saglabāšanu.

3. Uzdevumi darbības virziena īstenošanai

3.1. Esošās infrastruktūras uzturēšana

Nodrošināt esošās infrastruktūras uzturēšanu muzejā un tā teritoriālajās struktūrvienībās, ievērojot normatīvo aktu prasības un pārbaužu institūciju ieteikumus.

3.2. Infrastruktūras attīstība

LKM

Izveidot ekspozīcijā interaktīvu vēstures telpu bērniem.

Veikt izstāžu vitrīnu projektēšanu un iegādi.

Papildināt videonovērošanas sistēmu, ierīkojot to Pulvertorņa zālēs.

Izstrādāt plānu muzeja infrastruktūras attīstīšanai, ņemot vērā tehniskās apsekošanas secinājumus un renovācijas ieteikumus.

ZKM

Periodiski veikt brīvdabas ekspozīcijas fortifikācijas izbūvju remonta darbus.

OKM-A

Izkopt piemiņas vietas parku daļu atbilstoši sākotnējai iecerei.

Veikt kanalizācijas remontdarbus.

Veikt saimniecības ēkas renovāciju atbilstoši izstrādātajam projektam.

4. Darbības rezultāti

Muzeja infrastruktūras attīstība ir saistīta ar kopējo aizsardzības nozares attīstības plānošanu, tādēļ šo darbu realizācija tiks plānota nozares ietvaros atbilstoši budžeta nosacījumiem.

Stratēģija apspriesta un pieņemta LKM Zinātniskās padomes sēdē 09.09.2014.